

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет
«Одеська юридична академія»

**«СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ»**
**«MODERN POLITICAL PROCESSES: GLOBAL
AND NATIONAL DIMENSIONS»**

**МАТЕРІАЛИ III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

30 листопада 2023 р.

м. Одеса

УДК 323.2+327(043.2)

За загальною редакцією президента Національного університету «Одеська юридична академія», доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України, академіка Національної академії педагогічних наук України **С.В. Ківалова**.

Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м.Одеса, 30 листопада 2023 р.) /за заг.ред. С.В. Ківалова. –Одеса , 2023. 238с.

Modern political processes: global and national dimensions: materials of the 3rd International scientific and practical internet conference (Odesa, November 30, 2023) / by general editor. S.V. Kivalov. - Odesa, 2023. 238p.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

УДК 323.2+327(043.2)

© Національний університет

«Одеська юридична академія», 2023

ЗМІСТ:

ПЕРЕДМОВА.....	3
I СЕКЦІЯ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПАРАДИГМИ І КОНЦЕПТИ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ: ЕВОЛЮЦІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН	
Балан С. (Київ) Від інформаційного суспільства до інформаційної держави: закономірності та перспективи формування держави нового типу.....	9
Кормич А. (Одеса) Динаміка концепту держави в контексті цифрової трансформації: чинники та виклики.....	13
Ovcharenko S. (Switzerland, Geneva) Post-non-classical discourse of informational confrontation policy research.....	17
Яковлев Д. (Одеса) Рациональний вибір у сучасному політичному процесі: соціально-психологічні дихотомії	23
Білий В. (Одеса) Політичні дебати у сучасному політичному процесі.....	27
Яковлева Л. (Одеса) Соціальне проектування легітимності влади у сучасних політичних процесах.....	31
Желєзков А. (Одеса) Політико-правова регламентація узурпації влади.....	35
Чигідін В. (Одеса) Демократичне представництво у сучасному політичному процесі.....	38
Ярова Л., Кольцов В. (Одеса) Демократизація політичного процесу в Україні: від деолігархізації до консолідації суспільства.....	43
Яковлев Д., Іваськова Д. (Одеса) Свобода вибору як визначальна умова демократичного політичного процесу.....	47
Пелєвін Є. (Одеса) Громадянське суспільство та публічна влада: рівні взаємодії.....	50
Гученко К. (Київ) Вплив політичних процесів на вчинення військовослужбовцями злочину дезертирства.....	55
Чоста К. (Краматорськ) Імідж державного службовця як предмет політичного аналізу.....	60

*Денис Яковлев,
доктор політичних наук, професор,
декан факультету психології, політології та соціології,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

*Дар'я Іваськова,
здобувачка,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

Свобода вибору як визначальна умова демократичного політичного процесу

Сучасний демократичний політичний процес неможливо уявити без основоположних свобод індивіда. Їх фундамент складають різні інтерпретації природних прав людини, які формувались протягом століть. Навколо прав і свобод в умовах демократії формується зовнішня «захисна» оболонка у вигляді політичних інститутів, які безпосередньо виходять із прав людини та захищають їх. Політичні інститути у демократичному процесі керуються принципом верховенства права.

Свобода вибору є рушійною силою демократичного політичного процесу. До невід'ємних свобод індивіда, відповідно до діючого українського законодавства, відносяться свобода думки, сумління, переконань, релігії, вираження поглядів, зібрань і об'єднань тощо. Конституція України (3) закріплює такі свободи, як свобода світогляду та віросповідання (ст. 35), пересування, вільного вибору місця проживання (ст. 33), свобода творчості (ст. 54), свобода думки і свобода слова (ст. 34), свобода політичної діяльності (ст. 15), свобода об'єднань у політичні партії та громадські об'єднання (ст. 36), інші.

Усі ці свободи, так чи інакше, пов'язані із свободою вибору. Слід цілком погодитись із наступною думкою: «Вибір пронизує усі сфери буття людини. Водночас він може здійснюватися на основі чітких і зрозумілих критеріїв, коли

не потрібно затрачати значних зусиль для його здійснення. Але є вибір у невизначених ситуаціях, коли необхідно самому сформулювати критерії, на основі яких він буде реалізований. Такою є ситуація ціннісного вибору, де внутрішні переконання суб'єкта доволі часто (особливо тепер), наштовхуються на зовнішні умови, які не відповідають очікуванням, а отже, є йому «чужими»... Вибір ми розуміємо як процес усунення невизначеності в умовах ризику, коли прийнята відповідальність за його незворотність... У прийнятті невизначеності як умови власних дій, рішень і виборів взаємодіють процеси когнітивної та особистісної регуляції» (1, с. 138).

Свобода вибору індивіда в умовах демократичного політичного процесу передбачає наявність альтернатив, а також відповідних знань та вмінь для раціонального вибору. Остання вимога напряму стосується сфери політичної освіти, адже політична компетентність громадянина залежить від рівня освіти, яку він може здобувати протягом життя у різних формах – від університетської (вищої) освіти до різноманітних курсів та тренінгів. У сучасних умовах особливої ваги набуває медіаграмотність індивіда. Адже ми живемо в умовах процесу переходу від індустріального до інформаційного суспільства, коли масмедіа потужно впливають на політичний вибір.

В умовах плюралізму масмедіа та величезної кількості інформаційних джерел та потоків, громадянин повинен володіти інструментарієм інформаційної селекції. Свобода вибору в інформаційному суспільстві проявляється як відбір адекватної інформації, її селекція та аналіз.

Відзначаючи важливу роль медіа у демократичному політичному процесі, слід зазначити: «...дискурс медіа сьогодні формується розважальними ток-шоу на політичну тематику та обертається навколо медіа-скандалів... Дискурс медіа є найбільш масовим. Він не лише транслює інші дискурси (передусім політичний), а й формує порядок денний завдяки використанню власних критеріїв відбору та презентації інформації. Дискурсивна формація медіа визначається, зокрема, критеріями рейтингу та формату. Рейтинг вимірюється кількістю переглядів, тобто охопленням аудиторії. Формат означає, що

комунікаційна стратегія вибудовується таким чином, аби охопити найбільшу аудиторію та покращити рейтинг. Унаслідок цього раціональні політичні дебати досить часто елімінуються з медіапростору. Замість них дискурс формують розважальні ток-шоу» (4, с.85).

Масмедіа здатні маніпулювати вибором індивіда на усіх етапах (від формування порядку денного та визначення переліку проблеми, від штучних альтернатив вибору до хибних шляхів його реалізації), вони мають для цього усі технологічні можливості. До головних чинників вибору, окрім діяльності масмедіа, відносяться: соціальна та політична ідентифікація індивіда (належність до певної соціальної групи, партійна та ідеологічна визначеність тощо), політична ситуація та конфігурація конкретних політичних акторів на момент вибору. Свобода вибору є невід'ємним правом людини у демократичному політичному процесі, адже вільна людина здатна брати відповідальність за свій вибір.

Дуже обґрунтованою щодо ролі свободи вибору у демократичному політичному процесі видається думка В. Кириченко, яка зазначає: «Свобода проявляється здатності людини вибирати з численної множини можливостей та діяти як незалежне, автентичне «Я». Вільна людина здатна до самоконструювання; внутрішній неспокій змушує постійно працювати над собою, змінювати Світ і змінюватися. Свобода робить людину незалежним суб'єктом, і ключовим словом є саме «робить»: вільним може бути лише той, хто здатен до праці, у іншому випадку, «непрацюючий» є підневільним життєвих обставин, оточення, та заручником самого себе... Політичний вибір передбачає добровільну згоду суб'єкта соціальних відносин передачі групі людей (політичній еліті) права здійснення державного керівництва у різних сферах життєдіяльності. Право вибору дає можливість людині відчувати свою співучасть у політичному процесі, управлінні життям країни, громади, міста, територіальної спільноти» (2, с. 350).

Отже, однією із головних свобод індивіда у демократичному політичному процесі є свобода вибору. Адже, демократія передбачає наявність

культурного різноманіття, політичного плюралізму та ринку, як економічної системи конкуренції за споживача. Динаміка політичної та економічної конкуренції між індивідами за владу, яка є осердям демократичного політичного процесу була б неможливою без свободи вибору.

Список використаних джерел

1. Галян І. Психологія вибору особистості у ситуації невизначеності. *Проблеми гуманітарних наук. Серія : Психологія*. 2015. Вип. 37. С. 137–149. URI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgn_ps_2015_37_14.
2. Кириченко В.В. Політичний вибір особистості: формування позиції «за» та «проти». *Проблеми політичної психології: зб. наук. праць*. 2015. Вип. 2 (16). С. 349-360.
3. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Яковлев Д. В. Дискурс вітчизняних медіа щодо країн Балтії. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2020. № 26. С. 82-87. URI: <https://hdl.handle.net/11300/16496>

Євген Пелєвін,

кандидат історичних наук

Громадянське суспільство та публічна влада: рівні взаємодії

Громадянське суспільство є багатогранним явищем, яке концептуалізовано у категоріях багатьох галузей соціогуманітарного знання: філософії, політології, соціології, історії, державного управління. Традиційно громадянське суспільство розглядають як інтеракцію окремих індивідів, включену у перманентну взаємодію сімейних, соціальних, культурних, релігійних, економічних і інших структур, яка будується і розвивається поза зовнішнім примусом та поза державним втручанням.

Традиційно під громадянським суспільством розуміють «позадержавну сферу спільних відносин, які розвиваються в суспільстві на міжособистісному та груповому рівнях шляхом артикуляції та захисту приватних інтересів соціально-